

Л. М. Підкуймуха,
Національний університет «Києво-Могилянська академія», м. Київ

ЛЕКСИКА ШКОЛЯРСЬКОГО ЖАРГОНУ М. ЛЬВОВА У СЛОВНИКАХ XIX – XX СТОЛІТТЯ

Статтю присвячено вивченню школярського жаргону в мовленні міжвоєнного Львова. Дослідження проведено на матеріалі літературних текстів І. Керницького і словника «Лексикон львівський: поважно і на жарт». Проведено порівняльний аналіз представлення цієї лексики в західноукраїнському словнику, а також у словниках загальнонаціональної мови.

Ключові слова: лексема, школярський жаргон, словник.

Статья посвящена изучению школьного жаргона в разговорной речи межвоенного Львова. Исследование проведено на материале литературных текстов И. Керницкого и словаря «Лексикон львовский: всерьёз и в шутку». Проведен сравнительный анализ этой лексики в западноукраинских словарных работах, а также в словарях общенационального украинского языка.

Ключевые слова: лексема, школьный жаргон, словарь.

The article dwells upon school slang in Lviv during the inter-war period. The research has been carried out based on literary texts by I. Kernytskyi and the dictionary Lviv Vocabulary: Respectfully and Jokingly. The author has analyzed lexicographic presentation of this vocabulary in Ukrainian dictionaries.

Key words: lexical item, school slang, dictionary.

Проблема вивчення жаргонної лексики залишається відкритою – багато питань не знайшли свого вирішення до сьогодні. Наявні в науковій літературі визначення жаргону, попри незначні відмінності, загалом не суперечать одне одному, наприклад: «Жаргон – різновид мови, яку використовують переважно в усному спілкуванні певної відносно стійкої соціальної групи, що об'єднує людей за ознакою професії, стану в суспільстві, інтересів чи віку» [1, с. 150]. В енциклопедії «Українська мова» подано таку дефініцію жаргону: «Один з різновидів соціальних діалектів, що відрізняється від загальноновживаної мови використанням специфічної експресивно забарвленої лексики, синонімічної до слів загального вжитку, фразеології, іноді й особливостями вимови. У широкому розумінні жаргоном часом називають мову неосвічених верств суспільства, зокрема спотворену міжмовною інтерференцією» [9, с. 167-168]. На думку Л. Ставицької, жаргон – це напіввідкрита лексико-фразеологічна підсистема, яка застосовується тією чи іншою соціальною групою з метою відособлення від решти мовної спільноти [8, с. 33].

Стилістичний спектр жаргонної лексики – від жартівливо-іронічного до згрубіло-вulgарного – залежить від ціннісної орієнтації й характеру соціальної групи: вона має відкритий чи замкнений характер, органічно входить до суспільства або протиставляє себе йому. Відсутність езотеричної функції та наявність вікової стратифікації можна вважати диференціальними ознаками корпоративних жаргонів (насамперед молодіжних) у структурі соціальних діалектів [8, с. 33].

Школярський жаргон – важлива лексична підсистема субмови. Він є органічним у структурі загального молодіжного сленгу, оскільки його носії – представники молодшого покоління – школярі. Шкільний соціум володіє загальним молодіжним сленгом, але витворює і власну мовну картину світу, в якій домінують номінації на позначення навчального процесу, учителів, предметів тощо.

Різні аспекти жаргону школярів вивчали як вітчизняні мовознавці Й. Дзедзелівський, О. Горбач, І. Приходько, Л. Ставицька, Н. Шовгун, так і зарубіжні – М. Грачов, С. Копорський, Є. Поліванов, Л. Скорцов.

Зауважимо, що згадки про школярський жаргон трапляються в лінгвістичній літературі вже з другої половини XIX століття. Одна з перших розвідок, присвячена тогочасному молодіжному сленгу, – «Арго українських школярів і студентів» Олексі Горбача. За його словами, «школярське арго належить до найраніших арготичних систем, засвідчених в українському письменстві окремими виразами ще в XVII столітті. Їх виникнення пов'язане з постанням братських шкіл і бурс, які згодом перетворювалися переважно в духовні семінарії» [2, с. 3].

У цій статті ми розглянемо школярський жаргон міжвоєнного Львова за матеріалами художніх текстів Івана Керницького (повість «Герой передмістя» та збірка оповідань «Святоіванські вогні») і словника «Лексикон львівський: поважно і на жарт», який у своєму реєстрі фіксує лексику Львова XX століття.

Жаргон школярів умовно поділяємо на дві групи:

- лексеми на позначення позашкільного світу;
- лексеми, що стосуються школи й навчальної діяльності.

До першої групи належать ті лексичні одиниці, які тотожні з жаргоном підпільників й деякими батярськими жаргонізмами, які втратили свою функцію втаємниченої мови: *бібула* «нелегальні листівки, летючки», *гиря* «чуприна», *капувати* «розуміти», *коса* «ніж», *мордохватка* «фотоапарат», *на гецу* «жартома», *рандка* «побачення, зустріч закоханих», *парканик* «комірець», *сліпаки* «очі», *файрант* «кінець робочого дня, уроків у школі тощо», *фізіоплястика* «побите обличчя» *фраєр* тощо.

До вуличних арготизмів школярі додавали низку власних слів, пов'язаних зі школою: *буда* «школа», *брик* «підрядник», *диркач* «директор», *дути* «підказувати», *сінгель* «двійка», *форцуг* «відмінник» тощо. Саме лексичні одиниці такого типу ми розглянемо детальніше в нашому дослідженні. Оскільки основним видом ді-

яльності підлітків є навчання, важливою складовою їхньої мовної репрезентації є школа. Формальне втілення шкільного світу – це передусім навчальні предмети, вчителі, різноманітні завдання, оцінки тощо.

У жаргонному мовленні школярів міжвоєнного Львова до найбільш поширених слів, що відображають буденні шкільні явища та проблеми. Наприклад, *вгатити*, *вцабанити* «дати багато домашнього завдання», *гримнути* «не скласти іспиту», *дути*, *суфлювати* «підказувати», *загинач* «учитель, який зумисне ставить складні запитання», *карцер* «покарання», *обляти* «не скласти матурального іспиту» тощо.

У школярському жаргоні, зафіксованому в текстах І. Керницького та «Лексиконі львівському...», можна виділити такі лексико-семантичні групи:

1) **види навчальної діяльності:** *виставове вікно* (*виставовий*) «вільний урок, заняття», *година* «урок», *заступство* «заміна (уроку заняття)», *корепетиція* «приватний урок, додаткове заняття» тощо.

2) **навчальні предмети:** *крайвка* «історія Польщі».

2) **працівники школи, вчителі:** *бельфер* «учитель», *диркач* «директор», *загинач* «учитель, який зумисне ставить складні запитання», *інструктор* «репетитор», *піла* «вчитель», *терціян* «шкільний сторож», *цувакс* (*челядник*) «учитель-практикант», *швець* «професор» тощо.

3) **оцінки:** *баняк* «незадовільна оцінка», *голь* «незадовільна оцінка», *еміненція* «найвища оцінка», *нота* «оцінка», *пара* «незадовільна оцінка», *п'ятка* «відмінно», *цваєр* «незадовільна оцінка» тощо.

4) **шкільні приміщення:** *буда* «школа», *ганделеска* «торговельна школа», *хайдер* «єврейська школа», *штуба* «початкова школа» тощо.

1) **найменування учнів:** *ананас* «учень, який не хоче вчитися, лінивий до науки», *куйон* «учень, який занадто сумлінно вчиться, постійно зазубрює, кує», *репетент* «учень, який другий рік навчається тому самому класі», *старшак* «учень старших класів», *форцуг* «відмінник», *цваєрник* «учень-двієчник», *шестак* «учень шостого класу», *шкраб* «учень молодших класів», *штубак* (*штубачок*) «першокласник» тощо.

2) **шкільне приладдя:** *зшиток* «зошит», *ляга* «палиця як знак складеної матури», *мачайло* «пензлик», *радерка* (*радирка*) «гумка для стирання», *таблиця* «класна дошка», *шпартали* «папери» тощо.

3) **дії, пов'язані з навчальним процесом:** *вгатити* «дати багато домашнього завдання», *гримнути* «не скласти іспиту», *зарізатися* «не скласти іспиту», *зарепетувати* (*риннути*) «не бути переведеним до наступного класу», *перелізти* «із труднощами перейти до наступного класу», *пінчити* «ретельно і прискіпливо опитувати на лекції», *співати* «дуже добре відповідати», *суфлювати* «підказувати» тощо.

У цій статті ми розглянемо фіксацію лексики школярського жаргону, представленої в повісті «Герой передмістя» та оповіданнях «Грачі» й «Батьки й сини» І. Керницького та «Лексиконі львівському: поважно і на жарт», в таких лексикографічних працях: Російсько-український словник А. Кримського та С. Єфремова, Малорусько-німецький словник Є. Желехівського та С. Недільського та Словник української мови в 11 томах (далі – СУМ).

Словник Є. Желехівського та С. Недільського ширше, ніж інші, представляв західноукраїнську лексику попереднього періоду, охоплював лексику літературних творів та місцевих західноукраїнських діалектів. І. Огієнко вважав цю лексикографічну працю «словником західно-української, зокрема галицької живої народної мови». Таким чином, ми зможемо з'ясувати, чи вживалися лексеми школярського жаргону ширше – у регіональному мовленні.

Словник А. Кримського та С. Єфремова засвідчить, чи ввійшли жаргонізми до загальнонародної мови. Тут зафіксовано лексику, яка на зламі 20–30-х років потрапила під заборону, як «буржуазно-націоналістична» і не ввійшла до пізніших, санкціонованих владою, словників.

Саме тому до аналізу ми залучили і Словник української мови в 11 томах, де представлено загальнонародну лексику і фразеологію. Аналіз реєстру цього словника дасть змогу зробити висновок, чи ввійшли лексеми львівського школярського жаргону до загальнонародної мови другої половини ХХ століття.

На основі аналізу фіксації лексики школярського жаргону міжвоєнного Львова в зазначених словниках ми виокремили так групи:

- лексеми, які не зафіксовані у жодному із зазначених словників;
- слова загальнонародної мови, які в жаргонному мовленні мають інше значення;
- лексеми, зафіксовані у словниках без зміни значення.

До першої групи належать такі лексеми:

бельфер «учитель (гімназійний)», *відсмалити* «переписати, списати (завдання, вправу тощо)», *вцабанити* «дати багато домашнього завдання», *ганделеска* «торговельна школа», *гачити* «ставити складні запитання, щоб виявити незнання предмета», *глувняж* «гімназист Української академічної гімназії (Головної), що на сучасній вулиці Бандери 11», *голь* «незадовільна оцінка», *диркач* «директор школи», *еміненція* «найвища, найкраща оцінка», *єзуїта* «суворий священник-катехит», *куйон* «учень, який занадто сумлінно вчиться, постійно зазубрює, кує», *ляга* «палиця як знак складеної матури», *корепетиція* «приватний урок, додаткове заняття», *корзо* «центральна вулиця міста», *крайвка* «історія Польщі», *матурант* «той, хто склав випускні іспити; випускник гімназії», *матуральний* «який пов'язаний з іспитом на атестат зрілості», *мачайло* «пензлик», *піла* «вчитель», *пінчити* «ретельно і прискіпливо опитувати на лекції», *поматуральний* «який настає після матури», *прозайкер* «надрукований скорочений текст обов'язкового за шкільною програмою твору класичного автора та коментар до нього», *п'юрник* «пенал», *радерка* (*радирка*) «гумка для стирання, ластик», *репетент* «учень, який другий рік навчається в тому самому класі», *саботажист* «учень Малої греко-католицької духовної семінарії у Львові», *скочок* «вільний урок», *старшак* «учень старших класів», *суплент* «помічник викладача, учителя», *тертак* «учень третього класу», *терціян* «шкільний сторож», *упетянка* «учениця дівочої гімназії ім. Іллі та Іванни Кокорудзів Українського педагогічного товариства у Львові», *хайдер* «єврейська

школа», *фагас* «донощик, зрадник», *форцуг* «відмінник», *форцугівсто* «першість, зразковість (про відмінників)», *фройнд* «надрукований скорочений текст обов'язкового за шкільною програмою твору класичного автора та коментар до нього», *цваєр* «незадовільна оцінка», *цваєрник* «учень-двієчник», *цвайора* «незадовільна оцінка», *цувакс* «учитель-практикант», *цукеркандель* «надрукований скорочений текст обов'язкового за шкільною програмою твору класичного автора та коментар до нього (походить від прізвища золочівського видавця Вільгельма Цукеркандля)», *шестак* «учень шостого класу».

До другої групи належать такі слова¹:

- 1) *баняк* «незадовільна оцінка» – *баняк* «чавунний горщик, казан» [7, Т.1, с. 102; 3,Т.1, с. 12; 6];
- 2) *брик* «надрукований скорочений текст обов'язкового за шкільною програмою твору класичного автора та коментар до нього» – *брик* вигук «як присудок за знач. брикати і брикатися [7, Т.1, с. 235; 3, Т.1, с. 44]; – *бубнити* «заучувати напам'ять, зазубрювати» – *бубнити* «1. грати на бубні; 2. стукати, тарабанити» [7, Т.1, с. 244; 3,Т.1, с. 46; 6];
 - *будка* «школа» – *будка* «невелика будівля для господарських потреб, для захисту від негоди та ін.; будка» [7, Т.1, с. 246; 3, Т.1, с. 47; 6];
 - *вгатити* «дати багато домашнього завдання» – *вгатити* «робити гатку, прокладаючи дорогу через болото або багнисте місце; 2.Ударити когось чим-небудь з усієї сили» [7, Т.10, с. 374; 6];
 - *відвалити* «переписати, списати (завдання, вправу тощо)» – *відвалити* «перекидаючи або піднімаючи що-небудь важке, відсувати або відкидати вбік» [7, Т.1, с. 561; 3, Т.1, с. 95; 6];
 - *відмахати* «переписати, списати (завдання, вправу тощо)» – *відмахати* «махати комусь у відповідь» [7, Т.1, с. 604; 6];
 - *гримнути* (*гримати*) «не скласти іспиту» – *гримати* «сильно стукати, ударяти, бити чим-небудь» [7, Т. 2, с. 167; 3, Т.1, 159; 6];
 - *дути* «підказувати» – *дути* «гнати, нести, рухати струмені повітря; віяти» [7, Т.1, с. 442; 3, Т.1, с. 210; 6];
 - *загачити* «несподівано або зумисне поставити складне запитання, щоб виявити незнання предмета» – *загачити* «зачепити гаком» [3, Т.1, с. 238; 6];
 - *загинати* (*загнути*) «несподівано або зумисне поставити складне запитання, щоб виявити незнання предмета» – *загинати* (*загнути*) «згинаючи, нахиляючи, заломлюючи і т. ін. що-небудь, змінювати його форму або положення» [7, Т.3, с. 76; 6];
 - *загнути* «бути викритим у невиконання домашніх завдань; погано відповідати на уроці» – *загнути* «згинаючись, вигинатися, викривлятися; нахилитися, завертатися» [7, Т.3, с. 76; 6];
 - *заковувати* «заучувати напам'ять, зазубрювати» – *заковувати* «накладати кому-небудь на руки або ноги кайдани, ланцюги і т. ін., сковуючи їх кінці» [7, Т.3, с. 152; 3, Т.1, с. 252; 6];
 - *з'їхати* «почати отримувати гірші оцінки» – *з'їхати* «їдучи, спускатися звідки-небудь» [7, Т.3, с. 583]; 3, Т.1, с. 300; 6];
 - *злити* (*злити*) «завдати невдачі, провалу (переважно на іспиті)» – *злити* (*злити*) «вливати з різних посудин в одну, збираючи разом або виготовляючи суміш чого-небудь рідкого» [7, Т.3, с. 589; 3, Т.1, с. 302; 6];
 - *зрити* «завдати невдачі, провалу (переважно на іспиті)» – *зрити* «риючи, вибиваючи заглибини, ямки і т. ін., зробити нерівною якусь поверхню» [7, Т.3, с. 704; 3, Т.1, с. 315; 6];
 - *інститут* «гуртожиток, заснований громадсько-просвітницькою організацією, у якому жили учні гімназій та шкіл» – *інститут* «вищий навчальний заклад» [[7, Т.4, с. 33; 6];
 - *інструктор* «репетитор» – *інструктор* «особа, що інструктує, як правильно організувати працю» [7, Т.4, с. 34; 6];
 - *кукурудзянка* «учениця дівочої гімназії ім. Іллі та Іванни Кокорудзів Українського педагогічного товариства у Львові» – *кукурудзянка* «крупка з кукурудзи; кукурузна горілка» [7,Т. 4, с. 389; 6];
 - *кувати* «заучувати напам'ять, зазубрювати» – *кувати* «обробляючи метал молотом або пресом, виготовляти що-небудь; виковувати» [7, Т.4, с. 383; 3, Т.1, с. 354; 6]².
 - *нота* «оцінка» – *нота* «умовний графічний знак, що позначав музичний звук певної висоти і тривалості» [7, Т.5, с. 447; 3, Т.1, с. 533; 6];
 - *палити* «надто суворо оцінювати учня на іспиті, часто незадовільно» – *палити* «знищувати вогнем» [7, Т. 6, с. 28; 3, Т.2, с.16; 6];
 - *пара* «незадовільна оцінка» – *пара* «два однакові або однорідні предмети, що становлять одне ціле» [7, Т. 6, с. 60; 3, Т.2, с. 28; 6];
 - *пекти* «ставити незадовільні оцінки наприкінці навчального року» – *пекти* «готувати їжу на вогні або на жару (у печі, в духовці і т. ін.)» [7, Т. 6, с. 111; 3, Т.2, с. 41; 6];
 - *переланати* «виявити незнання уроку, спіймати на брехні тощо» – *переланати* «облапати, помацати багатьох багато що» [7, Т.6, с. 211; 6];
 - *репетувати* «другий рік навчатися в тому самому класі» – *репетувати* «сильно кричати, видавати зойки від болю, переляку і т. ін.; дуже голосно говорити, розмовляти» [7, Т.8, с. 509; 3, Т.2, с. 210; 6];
 - *спалити* «поставити незадовільну оцінку; забрати шпаргалку» – *спалити* «знищувати вогнем» [7, Т.9, с. 486; 3, Т.2, с. 309; 6];

¹ У кожній парі першим наводимо значення жаргонізму, другим – значення, зафіксоване в словниках.

² Зауважимо, що у школярському жаргоні міжвоєнного Львова поруч із дієсловом *кувати* вживали лексему *кути*. Останнє зафіксоване у словнику С. Желехівського та С. Недільського: *кувати* – те саме, що *кути*. Таким чином, слову *кути* надано перевагу [3, Т.1, с. 354]. У словнику А. Кримського та С. Єфремова – лексему *кути* зафіксовано з ремаркою *гал.* – галицьке [6].

– *співати* «дуже добре відповідати» – *співати* «видавати голосом музичні звуки» [7, Т.9, с. 514; 3, Т.2, с. 311; 6];

– *цингель* «незадовільна оцінка» – *цингель* «курок» [7, Т.11, с. 215; 6]³;

– *челядник* «учитель-практикант» – *челядник* «підмайстер, прислуга» [7, Т.11, с. 292; 3, Т.2, с. 463; 6];

– *шахрай* «надрукований скорочений текст обов'язкового за шкільною програмою твору класичного автора та коментар до нього» – *шахрай* «хитра, спритна й нечесна в своїх учинках людина; нероба, лиходій, дурисвіт» [7, Т.11, с. 423; 3, Т.2, с. 495; 6];

– *шахрайка* «шпаргалка» – *шахрайка* «ошуканка, лиходійка» [7, Т.11, с. 423; 3, Т.2, с. 495; 6];

– *швець* «професор» – *швець* «майстер, що шиє і лагодить взуття» [7, Т.11, с. 429; 3, Т.2, с. 485; 6];

У цій групі ми визначили, у яких словниках зафіксовано лексеми:

– в усіх трьох словниках подано такі лексеми: *баняк*, *бубнити*, *буда*, *відвалити*, *гримати* (*гримнути*), *дути*, *заковувати*, *з'їхати*, *зляти* (*злити*), *зрити*, *кувати*, *нота*, *палити*, *пара*, *пекти*, *посадити*, *репетувати*, *співати*, *спалити*, *челядник*, *шахрай*, *шахрайка*, *швець*;

1. у словнику А. Кримського, С. Єфремова та СУМі: *вгатити*, *відмахати*, *загинати*, *загнути*, *інститут*, *інструктор*, *кукурудзянка*, *перелapati*, *цингель*;

2. у словнику А. Кримського, С. Єфремова та словнику Є. Желехівського та С. Недільського: *загачити*.

Лексеми, зафіксовані у словниках без зміни значення:

1. *відписувати* – діал. Списувати, переписувати [7, Т. 1, с. 618]; у Російсько-українському словнику А. Кримського та С. Єфремова лексема *відписувати* зафіксована зі значенням «списувати», проте з ремаркою *зах.* – західне [6];

2. *година* – Відрізок часу, що відводиться на урок, лекцію, заняття та ін. [7, Т.2, с. 102; 3, Т.1, с. 147];

1. *завалити* – *перен.*, *розм.* Доводити до невдачі, провалу кого-небудь (перев. на экзаменах) [7, Т.3, с. 36];

2. *загинати* (*загнути*) – прискіпливо запитувати [3, Т.1, с. 239];

3. *зарізати* – *перен.*, *розм.* Поставити незадовільну оцінку на іспитах [7, Т.3, с. 292];

4. *зшиток* – *те саме*, що зошит [7, Т.3, с. 741; 3, Т.1, 319; 6];

5. *пацнути* – ударяти, бити долонею (звичайно не дуже) або торкатися чи хапати руками [7, Т.6, с. 102];

6. *дати паца* – дати потиличника; вдарити рукою [6];

7. *матура* – *зах.* У гімназії – іспити на атестат зрілості [7, Т.4, с. 653]⁴;

8. *перелізти* (*перелазити*) – *перен.*, *ірон.* Переходити в наступний клас з низькими оцінками [7, Т.6, с. 210];

9. *підковуватися* – *розм.* Набувати додаткових знань або певного досвіду, відомостей, спеціальної підготовки [7, Т.6, с. 437];

10. *п'ятка* – діал. П'ятірка [7, Т.8, с. 423; 3, Т.2, с. 203; 6];

суфлювати – *те саме*, що суфлірувати – *перен.* підказувати кому-небудь щось. [7, Т.9, с. 863];

11. *шкраб* – *учень* [3, Т.2, с. 503]⁵;

12. *шпаргали* – папери [7, Т.11, с. 515; 3, Т.2, 507; 6];

13. *штуба* – початкова школа [3, Т.2, с. 510];

14. *штубак* (*штубачок*) – *учень* початкових класів [3, Т.2, с. 510];

Таким чином, 42 аналізовані лексеми не зафіксовані у жодному із зазначених словників, 34 мають інше значення, ніж у загальнонародній мові і 17 лексичних одиниць подано у словниках без зміни значення.

Серед лексем, які не зафіксовані у словникових працях, наявні похідні лексичні одиниці (*матура* → *матуральний*, *матурант*, *поматуральний*), а також ті, які походять від місцевих назв. Наприклад, *прозайкер* – від книгарської фірми «Прозайкер» у Тернополі; *цукеркандель* – від прізвища золочівського видавця Вільгельма Цукеркандля тощо. До цієї групи належать і ті слова, які називають учнів того чи іншого навчального закладу (*глувняж*, *саботажист*, *упетянка*), або позначають назви шкільних предметів (*крайівка*). Таким чином, словники не фіксують тих жаргонізмів, які мають вузько локальний характер.

Особливе місце у школярському жаргоні займають загальноновживані слова із різних сфер людської діяльності, лексичні значення яких трансформувалися і почали виражати спеціальні поняття шкільного життя. Саме тому група лексик, яка репрезентує слова загальнонародної мови, що в жаргонному мовленні мають інше значення, друга за чисельністю (37%). Прикметно, що найбільша частина цих лексичних одиниць (73%) зафіксована в усіх трьох аналізованих лексикографічних працях: Російсько-українському словнику А. Кримського та С. Єфремова, Малорусько-німецькому словнику Є. Желехівського та С. Недільського та СУМі.

Третя група – лексеми, зафіксовані у словниках без зміни значення. Вони становлять 17% від усієї аналізованої лексики школярського жаргону. Такі слова, як *година*, *зшиток*, *п'ятка*, *шпаргал* (*шпаргали*) подано в реєстрі усіх трьох зазначених словників, тобто вживалися вони, як в регіональному мовленні, так і в загальнонародній мові. Лексеми *загинати* і *шкраб* у жаргонному значенні представлені лише у Словнику Є. Желехівського та С. Недільського; у Словнику А. Кримського та С. Єфремова й СУМі ці слова зафіксовані з відмінним значенням. Щодо лексичних одиниць *штуба* і *штубак* (*штубачок*), то вони представлені лише у Малорусько-німецькому словнику, два інші словники їх не фіксують. Тому можна припустити, що ці лексеми притаманні лише мовленню мешканців західноукраїнського регіону. Щодо словосполучення *дати*

³ У СУМі лексему *цингель* зафіксовано з ремаркою *заст.* – застаріле [7, Т.11, с. 215], у словнику А. Кримського та С. Єфремова – з ремаркою *зах.* – західне [6].

⁴ У словнику А. Кримського та С. Єфремова лексему *матура* зафіксовано зі значенням «атестат зрілості» [6].

⁵ Лексема *шкраб* зі значенням «учень» зафіксована лише у Словнику Є. Желехівського та С. Недільського. У СУМі та Словнику А. Кримського та С. Єфремова це слово подано зі значенням «зношене взуття» [7, Т.2, с. 482, 6].

паца, то воно зафіксоване тільки у Словнику А. Кримського та С. Єфремова. Значну частину слів (*завалити, зарізати, матура, пацнути, перелізи, підковуватися, суфлірувати (суфлювати)*) подано лише в СУМі, проте з певними ремарками. Найчастіше – *перен., розм. (завалити, зарізати, перелізи), розм. (підковуватися, суфлірувати), заст., розм. (шпаргал (шпаргали))*. Попри те, що в СУМі ці лексичні одиниці подано з певними ремарками, а ілюстративний матеріал становлять тексти західноукраїнських письменників, зокрема Івана Франка, можемо стверджувати, що деякі лексеми школярського жаргону таки ввійшли до загальнонародної мови другої половини ХХ століття.

Отже, на матеріалі повісті «Герой передмістя» й оповідань «Грачі» та «Батьки й сини» І. Керницького і «Лексикону львівського: поважно і на жарт» ми дослідили школярський жаргон у мовленні міжвоєнного Львова. Аналіз реєстрів Російсько-українського словника А. Кримського та С. Єфремова, Малорусько-німецького словника Є. Желехівського та С. Недільського та СУМу свідчить, що 46% лексики школярського жаргону не зафіксовано в жодній словниковій праці, 37% становлять слова загальнонародної мови, які в жаргонному мовленні мають інше значення, і 17% – лексеми, зафіксовані у словниках без зміни значення. Таким чином, львівські школярі у міжвоєнний період витворили свій жаргон, використовуючи власні й місцеві назви, а також лексику загальнолітературної мови, трансформуючи її значення.

Література:

1. Арапов М. В. Сленг / М. В. Арапов // Большой энциклопедический словарь // Языкознание / [под ред. В. Н. Ярцевой]. – [2 е изд.] – М., 1998. – 461 с.
2. Горбач О. Арго українських школярів і студентів / О. Горбач // Наукові Записки Українського Вільного Університету. – Мюнхен, 1966. – № 8. – С. 3-55.
3. Желехівський Є., Недільський С. Малорусько-німецький словник: У 2 т. / Є. Желехівський, С. Недільський. – Т. 1: А-О. – Львів, 1886. – 590 с.; Т. 2: П-Я. – 1886. – 632 с.
4. Керницький І. Герой передмістя / І. Керницький. – Львів : Літературна агенція «Піраміда», 2006. – 257 с.
5. Керницький І. Грачі / І. Керницький // Святоіванські вогні. – Львів : Накладом Івана Тиктора, 1934. – 126 с.
- Кримський А., Єфремов С. Російсько-український словник (1924–33) / А. Кримський, С. Єфремов. [Електронна версія]. – Режим доступу: http://r2u.org.ua/html/krym_details.html.
6. Словник української мови: В 11-ти томах [І. К. Білодід (гол. ред.) та ін.]. – Т. 1: А-В. – К. : Наук. думка, 1970. – 823 с.; Т. 2: Г-Ж. – 1971. – 545 с.; Т. 3: З. – 1972. – 739 с.; Т. 4: І-М. – 1973. – 837 с.; Т. 5: Н-О. – 1974. – 836 с.; Т. 6: П-Поіти. – 1975. – 828 с.; Т. 7: Поїхати-Приробляти. – 1976. – 721 с.; Т. 8: Природа-Ряхтливий. – 1977. – 925 с.; Т. 9: С. – 1978. – 915 с.; Т. 10: Т-Ф. – 1979. – 655 с.; Т. 11: Х-Ь. – 1980. – 698 с.
7. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови / Л. О. Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 462 с.
8. Українська мова. Енциклопедія / В. М. Русанівський та ін. (ред.); НАН України. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, Ін-т укр. мови. – К. : «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. – 750 с.
9. Хобзей Н. Лексикон львівський: поважно і на жарт / Н. Хобзей, О. Сімович, Т. Ястремська, Г. Дидик-Меуш. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2012 (Серія «Діалектологічна скриня»). – 852 с.